

DOUBRAVČICE, okr. Kolín, Středočeský kraj

Pravěké a raně středověké hradiště, středověký hrádek Šember

600–400 př. Kr., 8. století, 14.–15. století

Význam: Vícenásobně osídlená lokalita, v raném středověku patřila k nejstarším opevněným centrům v Čechách.

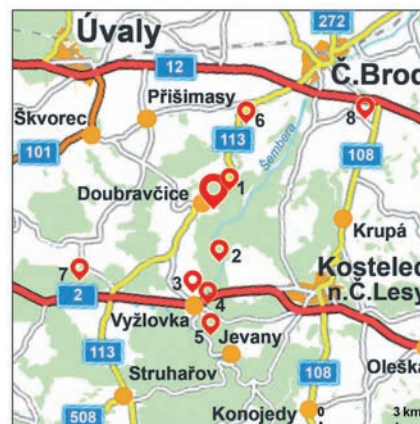
Historie: Doubravčické *hradiště v poloze Staré (Pusté) Zámky patří do skupiny opevněných výšinných areálů (Klučov, Tismice, Přistoupim, Poříčany, Kounice), které tvořily v 7.–8. století společně s dalšími sídlišti v okolí poměrně jasně ohraničenou sídelní enklávu na východě dnešních středních Čech. Odpověď na otázku, proč právě toto území o rozloze asi 50 km² bylo natolik důležité či zajímavé, že zde vznikl takový počet opevněných center, není zcela jednoznačná. Úvahy, zda šlo o území určitého kme-
ne, zárodek systematicky budovaného a centrálně ovládaného správního celku, příp. zda tato aktivita souvisela s intenzivním využíváním urči-

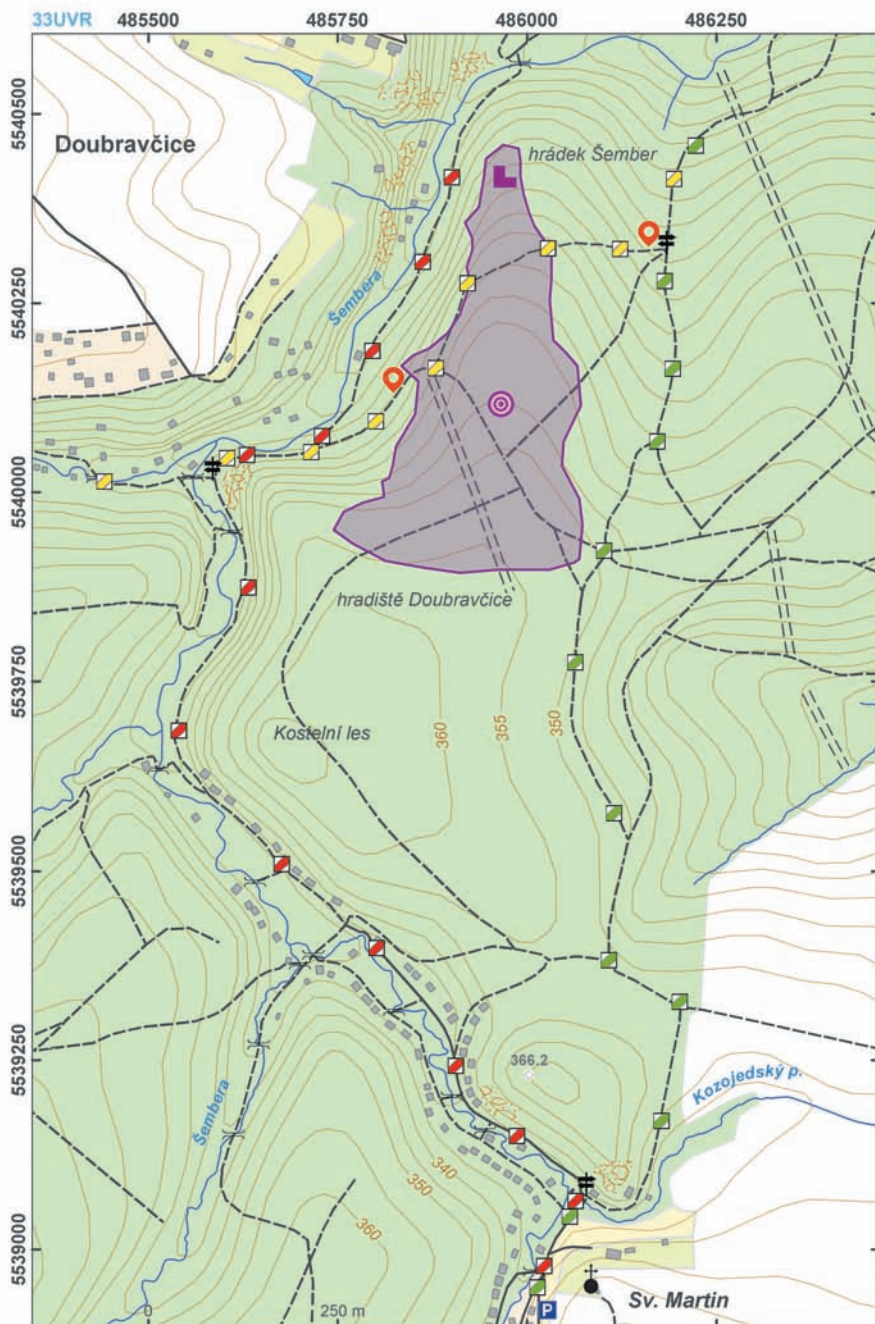
tých přírodních zdrojů, zůstávají bez možnosti ověření raně středověkými písemnými prameny či rozsáhlejším *archeologickým výzkumem pouhou spekulací.

Nejstarší nálezy z areálu hradiště pocházejí již z pozdní doby kamenné. Další doklady osídlení jsou *datovány do mladší doby bronzové a první opevnění bylo vystavěno v době halštatské (srov. → Březí u Říčan). Další linie opevnění přefala ostrožnu nad říčkou Šemberou na přelomu 7. a 8. století. Archeologický výzkum, který na hradišti probíhal v 60.–70. letech minulého století pod vedením J. *Kudrnáče, zachytil doklady osídlení především na *akropoli hradiště. Šlo hlavně o pozůstatky nadzemních *kùlových staveb, zahlobená obydlí (*polozemnice), obilnice a další sídlištní objekty. Hradiště vysunuté na samotný jižní okraj *sídelní komory patrně plnilo

↑ Dvojice vnitřních valů a příkopů (A – vlevo, B – vpravo) raně středověkého hradiště v Doubravčicích. Foto J. Mařík, 2014.

□ Plán lokality plán J. Mařík s využitím LLS snímku.

strážní funkci. Je však také možné, že bylo vybudováno v souvislosti s využíváním blízkých zdrojů barevných kovů, čemuž by napovídala i nálezy tyglíku (kelímku) používaného k jejich tavení.

Nejmladší doklady osídlení najdeme na samotném výběžku ostrožny, kde byl ve druhé polovině 14. století postaven hradek Šember. Pozemek pro jeho stavbu prodal v r. 1357 Ješek z Náchoda biskupovi Dětřichovi z Portic pro klášter v Klášterní Skali. Tato stavba, jako řada jiných církevních majetků, patrně nepřežila husitské války, protože k r. 1452 se objevuje v písemných pramenech již jako pustá.

Popis: Hradiště leží na ostrožně na pravém břehu říčky Šembery. Díky velmi strmým svahům je dobře chráněno od severu, západu i východu. Ostrožnu o rozloze 4,5 ha rozděluje celkem osm pásů liniových objektů, z nichž některé jsou jistě opevněními ze starší doby železné a z raného středověku. Lehčí ohrazení v podobě palisády bylo nejspíše vybudováno i po obvodu hradiště. Dvojice nejlépe dochovaných *valů a příkopů chrání akropoli hradiště (1,3 ha). První z nich, datovaný do raně středověkého období (**A**), je 18 m široký a 4 m vysoký; šířka příkopu dosahuje 12 m. Tato hradba měla dřevohlinitou konstrukci zpevněnou kameny a patrně zanikla v důsledku požáru. Druhý val a příkop (**B**) postavili již pravěcí obyvatelé hradiště, konkrétně v době halštatské; pozůstatky opevnění ale mohly být k obranné funkci znovu využity i v raném středověku.

Ostatní liniové objekty protínající ostrožnu hradiště jsou v terénu mnohem méně nápadné. Na publi-

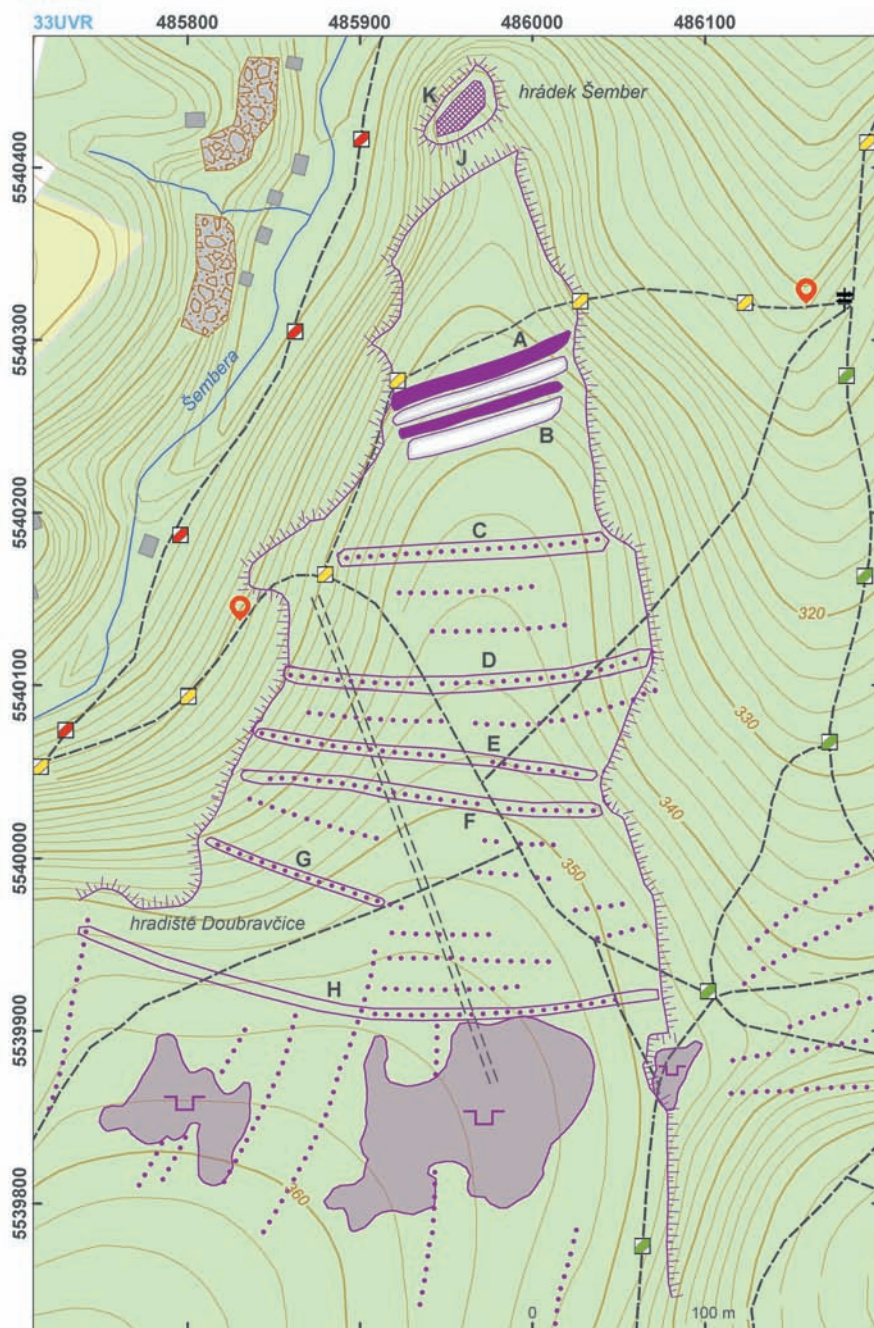
kovaných plánech se nachází celkem pět pásů valů: jeden údajně ze starší doby železné (**C**), dva z raného středověku (**F**, **H**) a dva (**E**, **G**) bez datování. Další obdobný objekt (**D**) se podařilo nedávno identifikovat na *leteckém laserovém snímku reliéfu. Ve srovnání s podobou a stavem dochování dvojice valů a příkopů chránících akropoli (**A**, **B**) je na místě otázka, zda ve všech dalších případech skutečně jde o objekty s obrannou funkcí, tj. pozůstatky hradeb. Nápadná je totiž také poměrně velká vzdálenost mezi jednotlivými liniemi, která se pohybuje mezi 24 a 80 m. K úvaze je proto možné nabídnout alternativní interpretaci, a to že může jít o mnohem mladší meze polí, které najdeme ve velkém počtu na lidarovém snímku i v okolí hradiště. Tomuto vysvětlení mohou rovněž napovídat řezy liniemi **C**, **F** a **H**, v nichž nebyla zachycena konstrukce hradeb, ale spíše jen volně naskládané kameny.

Vrcholně středověký hrádek (**K**) byl oddělen od nejsevernějšího výběžku akropole mohutným šijovým

➤ Valy (A, B) a příkop raně středověkého hradiště.
Foto J. Marounek, 2006.

➔ Terénní relikty středověkého hrádku Šember, pohled z příkopu. Foto J. Mařík, 2014.

příkopem (**J**). Reliktem zděné stavby hrádku je patně asi metr vysoký a 2 m dlouhý fragment zdiva z nasucho kladených kamenů na jižní straně. Na základě nevýrazných prohlubní můžeme usuzovat, že v západní části se nacházel sklep; na nejvyšším bodu ostrožny se předpokládá dřevěná roubená stavba. [jm]

Literatura: Profantová 1998.

Navigační bod: N 50°00'54.12", E 14°48'25.77" (rozcestí „Dolánka“ pod východní stranou hradíště); N 50°00'48.55", E 14°48'08.66" (vstup od západu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování u rozcestníku „Sv. Martin“ po zelené turistické značce k rozcestí „Dolánka“, zde odbočit vlevo na žlutou turistickou značku (naučnou stezku Údolím Šembery) k hradíšti. Z místa parkování lze jít také po červené turistické značce k rozcestníku „Na Zámkách“ a zde odbočit doprava na žlutou turistickou značku k hradíšti.

Rizika: Žádná.

Okolí: [1] Doubravčice (KO), zaniklá středověká ves Dolánky: N 50°01'25.37", E 14°48'25.02" (1,1 km).

[2] Kozojedy u Kostelce nad Černými lesy (PY), románský kostel sv. Martina: N 50°00'06.81", E 14°48'24.20" (1,3 km).

[3] Štíhllice (PY), zaniklá středověká ves Lažany: N 49°59'45.88", E 14°47'24.35" (2,2 km).

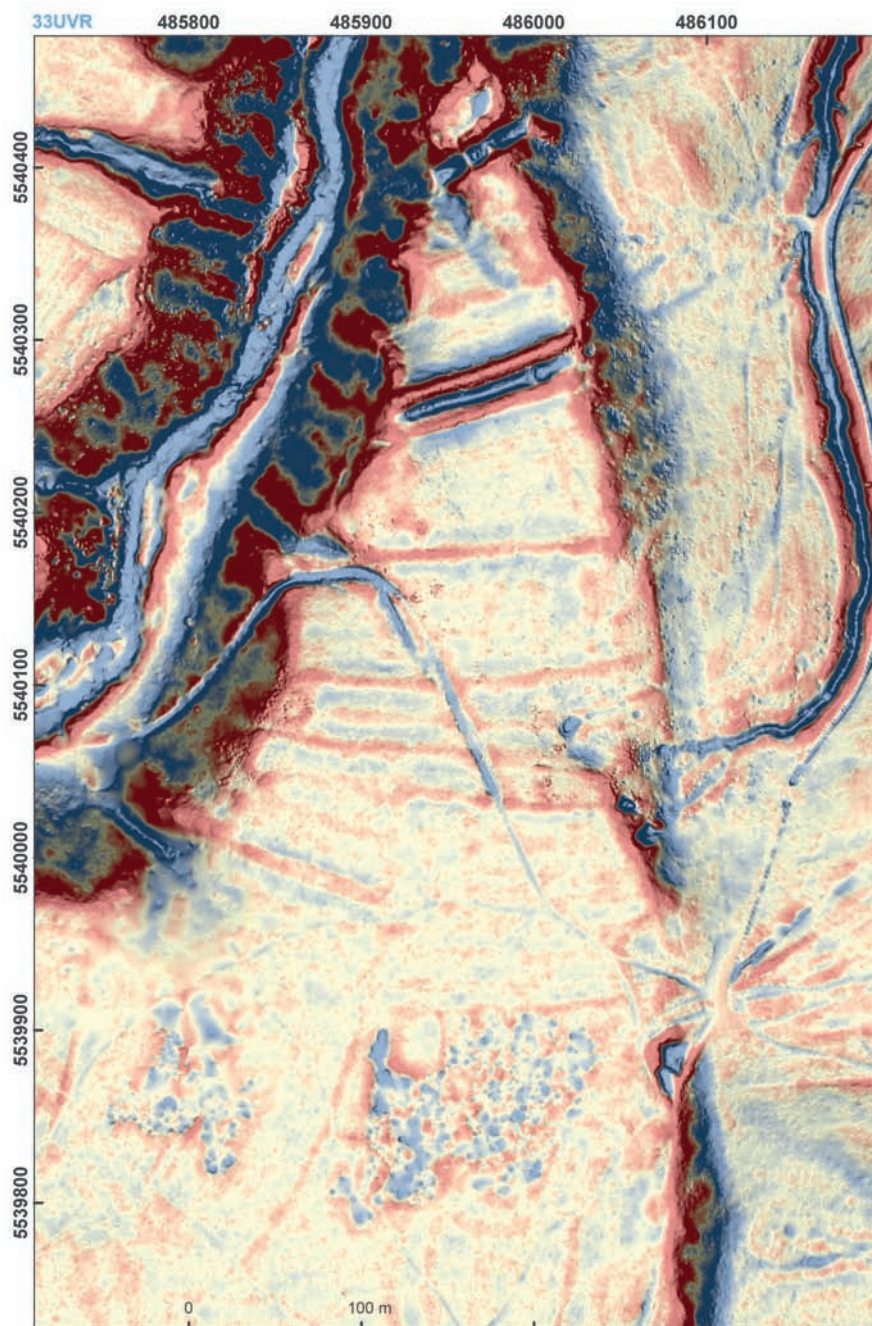
[4] → Vyžlovka (PY), zaniklá středověká ves Ve Spáleném (2,8 km).

[5] Jevany (PY), zaniklá středověká usedlost Jevany-Dubina: N 49°58'46.17", E 14°48'02.30" (3,8 km).

[6] Tismice (KO), raně středověké hradiště a románský kostel Nanebevzetí Panny Marie: N 50°03'09.41", E 14°49'11.90" (4,5 km).

[7] Babice (PY), zaniklá středověká ves Janovice: N 50°00'00.74", E 14°43'25.70" (5,9 km).

[8] Přistoupim (KO), raně středověké hradiště: N 50°03'23.42", E 14°52'51.92" (7,3 km).

→ LLS snímek (model lokálního reliéfu) hradiště v Doubravčicích. Data ČÚZK Praha; zpracoval D. Novák, 2014.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.